

НАЦЫЯНАЛЬНАЕ ПЫТАННЕ Ў ПРАПАГАНДЫСЦКІМ ДЫСКУРСЕ БАЛЬШАВІКОЎ

Нацыянальнае пытанне ў пачатку ХХ ст. з’яўлялася адной з праблем, нявырашанасць якой пазней прывяла да сацыяльнага выбуху. Неабходнасць вырашэння гэтай праблемы вымушала любую палітычную сілу, якая ўступала ў барацьбу за ўладу, звярнуць на яе ўвагу і прапанаваць план дзеянняў, прычым пажадана такія, які б дазволіў заручыцца падтрымкай з боку нацыянальных меншасцяў. У праектах прадстаўнікоў саміх гэтых меншасцяў самавызначэнне натуральна задавальняла цягу да культурнай і палітычнай самастойнасці, што знайшло адбітак у курсах на аўтаномію ці стварэнне незалежнай дзяржавы. Значыць, здабыць сімпатыі дадзенай катэгорыі насельніцтва значыла б у якой-небудзь ступені задаволіць такія намеры.

Можна заўважыць, што праграмае патрабаванне, якое было прапанавана партыяй бальшавікоў, дадзеную задачу паспяхова вырашала. Фармальна было прапанавана «право народов России на свободное самоопределение, вплоть до отделения». Ці адпавядае такая прапанова бальшавіцкаму падыходу да рашэння нацыянальнага пытання? У публікацыях вядучых фігур партыі

падкрэслівалася, што, зыходзячы з патрэб класавай барацьбы, «для победы пролетаріата неабходнае аб'яднае ўсе рабочых без разліччя нацыянальнасці» і «разрушэнне нацыянальных перагородак». Такім чынам, паміж дазваляюць на свабоднае самавызначэнне і зместам пытання ў сацыял-дэмакратыі ўзнікае супярэчнасць, якая ў праграме партыі проста не раскрываецца, застаецца «за дужкамі». Між тым гэтая супярэчнасць зусім не засталася незаўважанай, бальшавікам сталі задаваць адпаведныя пытанні.

У сваіх публікацыях У. Ленін і І. Сталін у якасці адказаў прапаноўвалі аргументацыю, якая выклікала інтарэс як з сэнсавай, так і з лінгвістычнага пункту гледжання. З'яўляецца адметным выкарыстанне шматлікіх прыёмаў моўнай маніпуляцыі, якія дазвалялі:

- стварыць уражанне адзінства з аўдыторыяй (фантомны падзел на «свой-чужы», увядзенне фантомнага апанента);
- падаць ідэю ў абыход крытычнага мыслення адрасата (апеляцыя да відавочнасці, трызім);
- увядзенне сапернікаў у адмоўны кантэкст, прычым на эмацыянальным узроўні (моўная гульня, метафара, пераход на асобы, некарэктны неймінг, дыскрэдытацыя апанента).

Адным з найбольш эфектыўных з'яўляўся прыём рытарычнага абяцання: мадальныя структуры магчымасці *возможные случаи; партия считается со всеми возможными, даже со всеми вообще мыслимыми комбинациями* дазвалялі не даваць адназначных непарушных абяцанняў і пазней лёгка ад іх адступаць.

Такім чынам, вышэйзгаданыя моўныя прыёмы дазваляюць вызначыць прапагандаскі дыскурсіўны тып бальшавіцкай аргументацыі па нацыянальнаму пытання і, больш за тое, класіфікаваць яе як дэмагогію, з дапамогай якой атрымлівалася ўвесці адрасата ў зман і схваць істотную лагічную супярэчнасць.